

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

USE OF COOPERATIVE LEARNING TECHNOLOGIES AT THE LESSONS OF FOREIGN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL COMMUNICATION

Метою статті є дослідження особливостей використання технології кооперативного навчання на заняттях з іноземної мови професійного спілкування у вищих військових навчальних закладах. Головною метою викладання іноземної мови професійного спілкування є підготовка майбутнього офіцера, здатного ефективно здійснювати комунікацію в усному та письмовому вигляді в професійному середовищі. Цілі навчання курсантів повинні бути сформульовані так, щоб сприяти розвитку кооперативної, конкурентної роботи. В ідеальному навчальному середовищі всі курсанти спроможні працювати спільно з іншими, конкурувати й водночас працювати самостійно. Під час проведення заняття викладач вирішує, як реалізувати мету заняття, які форми та методи роботи обрати. І в цей момент важливо усвідомити, що більша частина заняття повинна бути спрямована не на роботу викладача, а на кооперативну, інтерактивну роботу курсантів і на кожного курсанта окремо як представника навчальної групи.

Увагу акцентовано на різних структурах кооперативного навчання, які можуть бути використані під час викладання іноземної мови, і принципах їх роботи. Доведено, що нині проводиться посилена експериментальна робота, спрямована на вдосконалення й упровадження нових інтерактивних методів і технологій кооперативного навчання мовленнєвої діяльності в систему навчання іноземної мови професійного спілкування.

Ключові слова: іноземна мова професійного спілкування, курсанти, інтерактивне навчання, технологія кооперативного навчання, групова робота.

Целью статьи является исследование особенностей использования технологии кооперативного обучения на занятиях по иностранному языку профессионального общения в высших военных учебных заведениях. Главной целью преподавания иностранного языка в высших военных учебных заведениях является подготовка будущего офицера, способного эффективно осуществлять коммуникацию в устном и письменном виде в профессиональной среде. Цели обучения курсантов должны быть сформулированы так, чтобы способствовать развитию кооперативной, конкурентной работы. В идеальной учебной среде все курсанты способны работать совместно с другими, конкурировать и в то же время работать самостоятельно. Во время про-

ведения занятия преподаватель решает, как реализовать цель занятия, какие формы и методы работы выбрать. И в этот момент важно осознать, что большая часть занятия должна быть направлена не на работу преподавателя, а на кооперативную, интерактивную работу курсантов и на каждого курсанта отдельно как представителя учебной группы.

Внимание акцентировано на различных структурах кооперативного обучения, которые могут быть использованы при преподавании иностранного языка, и принципах их работы. Доказано, что сейчас происходит усиленная экспериментальная работа, направленная на совершенствование и внедрение новых интерактивных методов и технологий кооперативного обучения речевой деятельности в систему обучения иностранному языку профессионального общения.

Ключевые слова: иностранный язык профессионального общения, курсанты, интерактивное обучение, технология кооперативного обучения, групповая работа.

The purpose of the article is to study the peculiarities of the use of the technology of cooperative learning at the lessons of foreign language for professional communication at higher military educational establishments. The main objective of teaching foreign language at higher military educational establishments is to prepare a future officer who can effectively communicate verbally and in writing in professional environment. The learning goals should be formulated so as to promote the development of cooperative, competitive work. In the ideal learning environment, all cadets are able to work together with others, compete and at the same time work independently. During the lesson, the teacher decides how to realize the learning objective, which forms and methods of work to choose. At this moment, it is important to realize that most part of the lesson should be focused not on the teacher's work, but on the cooperative, interactive work of the cadets and each cadet separately as a representative of the group.

Attention is paid to various structures of cooperative learning, which can be used in teaching a foreign language, and the principles of their work. It is proved that now there is intensive experimental work aimed at improving and introducing new interactive methods and technologies of cooperative learning into the system of teaching foreign language for professional communication.

Key words: foreign language for professional communication, cadets, interactive learning, cooperative technologies, group work.

УДК 372.881.111.1

Нігаметзянова К.Р.,
старший викладач
кафедри іноземних мов
Національної академії
Національної гвардії України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Останнім часом усе частіше помітний перехід від комунікативного підходу до інтерактивного в методиці викладання іноземної мови професійного спілкування, що дає змогу оптимізувати процес оволодіння навичками базового іншомовного спілкування

і зробити його більш ефективним в умовах сучасних вимог підвищення мовної культури суспільства. Відзначимо, що однією з найактуальніших проблем методики викладання іноземної мови професійного спілкування є відсутність природного мовного оточення, яке також сьогодні можна успішно ком-

пенсувати за допомогою технологій інтерактивного навчання. Сьогодні викладання іноземної мови професійного спілкування (далі – ІМПС) характеризується використанням різноманітних інтерактивних методів навчання. Однією з найефективніших технологій інтерактивного навчання є кооперативне навчання, що фокусується на створенні сприятливого середовища, в якому кожен окремих курсант має можливість максимально проявити свої здібності в ході активної спільної навчальної діяльності на базі різних навчальних ситуацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання використання технології кооперативного навчання на заняттях з іноземної мови є досить актуальним. Багато науковців підкреслюють важливість розвитку взаємодії курсанта з навчальним середовищем, що слугує простором для засвоєння досвіду, і збільшення активності курсанта у двосторонній комунікації. Питання впровадження кооперативного навчання досить широко досліджено педагогами-науковцями, викладачами-практиками й методистами (О. Пометун, С. Каган, Л. Пироженко, Г. Сиротенко). Також прикладом особистісно-орієнтованого підходу у викладанні іноземної мови може слугувати технологія кооперативного навчання (cooperative learning), розроблена трьома групами американських учених: група Р. Славіна (університет Джона Хопкінса), група Р. Джонсон і Д. Джонсон з університету штату Мінесота, група Е. Аронсона з університету штату Каліфорнія.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На думку багатьох дослідників, одним із напрямів підвищення ефективності навчання іноземної мови є принцип багатосторонньої комунікації, яка характеризується відсутністю полярності й мінімальною сконцентрованістю на точці зору викладача, наданням процесу вивчення іноземної мови професійно-орієнтованої спрямованості, створенням таких ситуацій на занятті, під час яких людина може ситуативно моделювати те, що вона вивчає. У вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ) процес упровадження технології кооперативного навчання має враховувати специфіку підготовки фахівця (різний рівень володіння іноземною мовою, професійна спрямованість термінології, відсутність курсантів на заняттях через наряди та патрулі). Отже, питання використання технології кооперативного навчання на заняттях з ІМПС у ВВНЗ з урахуванням усієї специфіки підготовки курсантів як шлях вирішення проблеми гідної мовної професійної підготовки військовослужбовців і сьогодні є недостатньо дослідженим, хоча й надзвичайно актуальним і важливим.

Мета статті полягає в розкритті особливостей використання технології кооперативного навчання на заняттях з іноземної мови професійного спілкування у ВВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Кооперативне навчання – це технологія інтерактивного навчання в невеликих чи малих групах із можливістю обговорення проблем, ідей, аргументування власної точки зору [2, с. 27].

С. Каган у дослідженнях акцентує увагу на методах і структурах кооперативного навчання, О. Пометун та Л. Пироженко, Г. Сиротенко розглядають кооперативне навчання як групове та як одну з інтерактивних технологій [1, с. 55]. С. Каган виділяє до 400 структур кооперативного навчання для використання під час викладання іноземної мови [4, с. 7].

Кооперативне навчання зосереджується на навчальних групах, які різняться розміром: від трьох курсантів у групі до всього класу як однієї великої групи. Невелика група з 3–5 курсантів – один із найпоширеніших варіантів для використання технології кооперативного навчання. Невелика група може працювати над певною проблемою, ситуацією, публікацією або презентацією й ділитися результатами своєї роботи з аудиторією. У такій групі повинен бути лідер, а курсанти мають по черзі брати на себе роль лідера, якщо вони працюють разом протягом тривалого періоду. Робочі групи повинні періодично змінюватись, при цьому необхідно оцінювати партнерів об'єктивно, а не за власними уподобаннями.

Кожна особа в групі відповідальна за частину групової роботи, а група відповідальна перед цілим класом. Кожен курсант у групі відповідає за читання, письмо й внесок у групову роботу, а також грає роль лідера, реєстратора або натхненника. Лідер очолює групу, реєстратор веде записи про виконану роботу, а натхненник заохочує інших до роботи. Остання роль може бути дуже корисною й ефективною під час кооперативної роботи, тому що інші люблять, коли їхню роботу визнають і хвалять.

Обговорення у великій групі або з усією аудиторією дають можливості поділитися своїми знаннями та ідеями з усіма.

Щоб кооперативне навчання було успішним, необхідно розвивати почуття позитивної взаємозалежності. Це означає, що внесок кожного члена команди є цінним і необхідним для досягнення цілей.

Р. Джонсон і Д. Джонсон окреслюють такі навички, яких необхідно навчати і які доцільно практикувати в кооперативному навчання під час роботи в групах [3, с. 26]:

1. Постановка цілей.

Першим кроком до створення атмосфери позитивної взаємозалежності є встановлення спільної мети, доступної лише за умови участі всіх членів команди. Мета повинна бути структурована так, щоб кожен член команди відповідав за вивчення матеріалу та забезпечення того, щоб кожен інший член групи вивчав матеріал.

2. Навички лідерства.

Існують три загальні лідерські навички, необхідні для кооперативного навчання. Уміння задавати напрям руху охоплює навички перегляду й усвідомлення інструкцій, звернення уваги до часових обмежень, пошуку найефективніших шляхів виконання завдання. Друга важлива лідерська навичка – уміння підбивати підсумки, що передбачає перегляд того, що зроблено, з мінімальним посиленням на нотатки. Генерування ідей і відповідей із можливістю обрання найкращої є також важливим фактором успіху всієї групи.

3. Кооперативні та міжособистісні навички.

Деякі курсанти, можливо, вже різною мірою володіють деякими із цих навичок. Саме завдяки моніторингу та спостереженню ви побачите, яких навичок не вистачає курсантам і які потребують розвитку. Існує чотири рівні цих навичок:

а) навички формування передбачають можливість спокійно зібратися разом, залишитися з групою, швидко зрозуміти завдання, не заважати іншим і працювати на рівних умовах;

б) навички командної роботи допомагають розвивати й підтримувати ефективні робочі взаємини. Вони включають обмін ідеями та думками, співпрацю у групі й із викладачем, залучення до роботи всіх учасників, висловлення підтримки та лояльне ставлення до ідей інших членів групи;

в) навички формулювання – когнітивні навички, які передбачають здатність узагальнювати ідеї та матеріал вголос, доводити достовірність ідей, шукати першоджерело й використовувати інформацію;

г) навички синтезування включають навички, необхідні для оскарження та переосмислення матеріалу й висновків. Вони необхідні для більш різнобічного осмислення проблеми та аргументів. Курсанти повинні навчитися критикувати ідеї, висловлюючи повагу до людини, розрізняти ідеї й міркування членів групи, висловлювати власну точку зору, поєднувати різні ідеї в єдину ціле, знаходити різні шляхи вирішення проблеми.

У процесі використання технології кооперативного навчання викладач також відіграє важливу роль. Щоб зробити кооперативне навчання успішним, викладач повинен бути фасилітатором, суддею, спостерігачем та оцінювачем. Він мусить не стільки виправляти процес, скільки заохочувати курсантів до роботи, до досягнення мети і співпраці.

Серед технологій кооперативного навчання С. Каган виділяє такі [5, с. 10–12]:

- структура Rally Robin передбачає, що курсанти в парах по черзі дають відповіді, висловлюються на задану тематику тощо;

- структура Rally Table означає, що курсанти виконують завдання в парі письмово, по черзі записуючи відповіді на аркуші паперу;

- використання структури Rally Read дає змогу організувати парну роботу, впродовж якої курсанти по черзі читають (по реченню, по абзацу) частину тексту й відповідають на запитання для перевірки розуміння прочитаного. Наприклад, один курсант читає перший абзац тексту і ставить запитання іншому за змістом прочитаного, останній дає відповідь і, якщо вона правильна, продовжує читати. У разі неправильної відповіді курсант допомагає партнеру знайти відповідне речення в тексті, щоб дати правильну відповідь на запитання;

- структура Timed Pair Share використовується для організації парної роботи, впродовж якої курсантам відводиться однакова кількість часу для висловлення своєї думки;

- структури Round Robin і Round Table призначені для групової роботи. Курсанти в групі по черзі усно виконують завдання (Round Robin) або письмово (Round Table), записуючи відповіді на аркуші, який потім передають іншим учасникам своєї групи;

- структура Numbered Heads Together включає такі кроки: курсанти працюють у групах по чотири. Кожний член групи має порядковий номер. Завдання виконуються спільно, всі учасники групи повинні знати відповіді. Потім викладач називає порядковий номер, курсанти з таким порядковим номером піднімають руки й викладач обирає одного з них для відповіді;

- структура Think-Pair-Share складається з трьох етапів:

- 1) курсанти виконують завдання самостійно;

- 2) іде обговорення відповідей у парах;

- 3) пари об'єднуються в групи з двох пар та обговорення продовжується;

- структура Team-Pair-Solo передбачає виконання завдання спочатку в групі, потім у парі, а на останньому етапі самостійно;

- Three-Step-Interview має такі етапи:

- 1) один курсант ставить запитання, інший відповідає;

- 2) відбувається зміна ролей;

- 3) утворюються групи з 4 осіб, у яких курсанти по черзі розповідають, про що вони дізналися;

- структура One Stray передбачає, що один із учасників групи переходить в іншу команду для обміну інформацією;

- організувати продуктивну комунікацію в групі дає змогу структура Talking Chips, відповідно до правил якої студенту надається можливість говорити тоді, коли його фішка знаходиться на столі. Після закінчення відповіді студент забирає свою фішку зі столу й передає естафету наступному учасникові, який кладе свою фішку на стіл і починає говорити. За правилами студенти не можуть перебивати один одного;

- структура Spin-N-Review включає такі кроки: студенти читають запитання, дають відповідь,

перевіряють правильність відповіді, виражають схвалення або надають допомогу;

- наступний алгоритм виконання завдання передбачає Spin-N-Think: студенти читають запитання, відповідають на нього, перефразовують, доповнюють, висловлюють схвалення, дискутують;

- структура Rally Coach дає можливість студентам, що працюють у парі, по черзі виконувати функцію помічника, тоді як партнер виконує завдання. Студентові, що виконує роль помічника, надаються ключі до завдання.

Висновки. Розширення міжнародних зв'язків України з іншомовними державами, участь у міжнародному співробітництві та миротворчих місіях висуває до випускників ВНЗ нові вимоги, зокрема володіння іноземною мовою. Для здійснення успішного комунікативного процесу, для уникнення проблем міжкультурних взаємин курсанти повинні вміти самостійно вчитися й працювати з іншими, робити внесок у командну роботу, критично мислити. Технологія кооперативного навчання розви-

ває навички аналізу, формування власної думки, дискутування, що сприятиме ефективній міжкультурній комунікації й розвитку толерантного мислення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник / О.І. Пометун та ін.; за ред. О.І. Пометун. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.

2. Johnson D.W., Johnson R.T., Smith K.A. Cooperative Learning Returns To College. *Change*. 1998. July/August. P. 27–35.

3. Johnson D.W., Johnson R.T., Smith K.A. Maximizing instruction through cooperative learning. *ASSE Prism*. 1998. Vol. 7. № 6. P. 24–29.

4. Kagan Spencer. Cooperative Learning. Resources for Teachers, Inc. San Clemente : 1(800) Wee Co-op., 1994. 800 p.

5. Kagan Spencer. Kagan Structures for English Language Learners. *ESL Magazine*. 2002. Vol. 6. № 4. P. 10–12.